

BEREGDARÓC

Református templom

БЕРЕГДАРОЦ – Реформатська церква

BEREGDARÓC – The Calvinist Church

BEREGDARÓC – Reformierte Kirche

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE KÖZÉPKORI TEMPLOMOK ÚTJA

BEREGDARÓC Református templom

A középkori templomok útja címen született meg az a tematikus útvonal, amely a Kárpát-medencében egyedülálló vallási és kulturális örökséggel szeretné mélyrehatóan megismertetni az érdeklődőket. Ez a tematikus útvonal hivatott bemutatni a valaha egy történelmi régiót alkotó, Északkelet-Magyarország, Kárpátalja, valamint a Partium északi részének középkori egyházi örökségét. Az útvonal területileg magyarországi Szabolcs-Szatmár-Bereg, a romániai Szatmár és az ukrajnai Kárpátalja megyén halad keresztül, amelyet behálózzák közös történelmi gyökerek. Kárpátalja középkori templomai jelentik a nyugati kereszténység keleti határvonalát, itt ér véget gótika és veszi kezdetét a fa templomok földje és az ortodoxia. A viharos történelmű Kárpátalján viharos múltja volt a templomoknak is. Sokuk elpusztult a tatárjárás után, a reformáció előretörésével sorra a protestánsokhoz kerültek, számos leégett a kora újkor szabadság küzdelmeiben, a szovjet időkben, több esetben Isten házából ateista múzeum lett. Mára az idő, a történelem megnyugodott és az egyházi örökség turista látványossággá vált.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, középkori templomokban Magyarország egyik leggazdagabb vidéke, a középkori templomoknak itt olyan sűrű hálózatuk maradt fent, amely egyedülálló. Szatmár és Bereg középkori egyházi örökségének egyedi hangulatát idézik a kisméretű templomok, a melléjük épített fa harangtornyok, a gazdagon fennmaradt középkori freskók, a festett karzatok, a díszes kazettás mennyezetek, faragott szószekek. Az Alföld középkori templomainak nagy része a török dúlások áldozatává vált. Ez a vizek által körbezárt vidék azonban távol tartotta magától a hódító hadakat, az idegen kultúrákat. Így maradhattak fent páratlan gazdagságukban és szépségükben ezek a kis középkori templomok, amelyek ékszerdobozai ennek a vidéknek.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Тематичний маршрут під назвою «Шляхами середньовічних церков» був створений з метою докладного ознайомлення зацікавлених з цією винятковою клерикальною та культурною спадщиною Карпатського басейну. Цей тематичний шлях покликаний на представлення церковної спадщини середньовіччя колись єдиного історичного регіону – Північно-східної Угорщини, Закарпаття, а також північної частини Парціуму. Наявний шлях територіально охоплює область Сабольч-Сатмар-Берег в Угорщині, повіт Сату-Маре у Румунії і Закарпатську область України, в якому переплітаються спільні історичні корені.

Середньовічні церкви Закарпаття являють собою східну межу західного християнства, тут завершується готика і починається край дерев'яних церков та ортодоксія. Бурхлива історія Закарпатського краю відображає також і бурхливе минуле церков. Багато з них було спустошено за часів татарської навали, з прориванням реформації вони одна за одною опинилися у володінні протестантів, значна кількість з них згоріла на кострі визвольної боротьби нової ери, а за радянські часи більшість домів Господніх стали музеями атеїзму. На сьогоднішні часи та історія утихомирились, і церковна спадщина стала туристичним видовищем. Область Сабольч-Сатмар-Берег є одним із найбагатших на середньовічні церкви краєм Угорщини, тут залишилася така багата ланка церков середніх віків, яка у своєму порозумінні являється унікальною. Церкви малих розмірів Сатмарського та Березького країв, зі зведеними біля них дерев'яними дзвіницями, збереженими до нас середньовічними фресками, розмальованими хорами, орнаментальними кесонними стелями та різьбленими амвонами, відтворюють винятковий настрій середньовічної церковної спадщини. Більша частина середньовічних церков Альфельдського краю стала жертвою татарського нашествия. Однак цей, окутаний водами, край не допускав до себе ворожнече військо, чужу культуру. Таким чином він міг зберегти в своїй незрівнянній помпезності та красі ці маленькі середньовічні церкви, які безсумнівно є родзинками цього краю.

The Route of Medieval Churches is the name of the thematic route designed with the intention of thoroughly familiarising interested tourists with a unique religious and cultural heritage in the Carpathian Basin. This thematic route was created with the purpose of presenting the medieval ecclesiastical heritage of three geographical units, which formed a historical region in the past: Northeast Hungary, Kárpátalja (Subcarpathia) and the northern area of the region called Partium. The route crosses Szabolcs-Szatmár-Bereg county on Hungarian territory, Szatmár/Satu Mare county in Romania and Transcarpathia (Zakarpatska oblast') in Ukraine. A web of common historical roots ties together these three administrative units.

The medieval churches in Kárpátalja (Subcarpathia) represent the eastern frontier of Western Christianity, this is the region where Gothic architecture meets the wooden churches characteristic to the Greek Orthodox denomination. The region itself had a tumultuous history and the past of its churches constitutes no exception with regard to this observation. Many of them had been destroyed during the Mongol Invasion of Europe, the remaining ones were seized one after another by the Calvinists as the Reformation gained ground, a large number burned down during the freedom fights of Early modern history and, in Soviet times, churches were often transformed into museums for atheists. We live now in peaceful times, in a calm period of history - hence, churches became tourists' attractions.

Szabolcs-Szatmár-Bereg county is one of the richest areas in Hungary in what concerns medieval churches. A unique network of medieval churches has been preserved here. The small churches, the wooden belfries standing next to them, the medieval frescoes which still exist in so many places, the painted galleries, the richly decorated coffered ceilings and the carved pulpits evoke the unique atmosphere characteristic to the ecclesiastical heritage of the historical Szatmár and Bereg counties. Unfortunately, the major part of the medieval churches on the Great Hungarian Plain (Alföld) have been devastated by the Ottoman Turks. Nonetheless, the waterways and lakes surrounding this region kept conquering armies and foreign cultures away. In this manner, these tiny medieval churches, real jewels of this area, could have been preserved together with their unparalleled richness and beauty.

www.temple-tour.eu

<http://www.facebook.com/kozepkoritemplomokutja>

Unter dem Titel **Straße mittelalterlicher Kirchen** wurden eine thematische Tour zusammengestellt, die das einzigartige religiöse und kulturelle Erbe des Karpatenbeckens umfassend vorstellen möchte. Diese thematische Tour führt durch die einst eine zusammenhängende historische Region bildenden Gegenden von Nordostungarn, Transkarpatien sowie den nördlichen Teil von Partium und macht an den schönsten, sakralen Bauten aus dem Mittelalter halt. Die Tour verläuft durch das ungarische Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg, den rumänischen Kreis Satu Mare und das ukrainische Transkarpatien, ein Landstrich, der durch gemeinsame historische Wurzeln verbunden ist.

Die mittelalterlichen Kirchen von Transkarpatien bedeuten die östliche Grenzlinie des westlich geprägten Christentums, wo die Gotik endet und das Gebiet der Holzkirchen und des orthodoxen Christentums beginnt. In Transkarpatien mit seiner turbulenten Geschichte blieben auch die Kirchen nicht von den Turbulenzen verschont. Viele von ihnen wurden nach dem Tatarensturm zerstört, eine ganze Reihe wurde mit der Ausbreitung der Reformation in protestantische Kirchen umgewandelt, zahlreiche Kirchen brannten in den Freiheitskämpfen der frühen Neuzeit nieder, zu Zeiten der Sowjetmacht wurden mehrere Gotteshäuser als atheistische Museen genutzt. Heute beruhigten sich die Zeiten und das sakrale Erbe wurde zur Touristenattraktion.

Das Komitat Szabolcs-Szatmár-Bereg ist eine der an mittelalterlichen Kirchen reichsten Gegenden in Ungarn, die frühen Kirchen blieben hier in einem so dichten Netz erhalten, das einzigartig ist. Die kleinen Kirchen, die daneben gebauten Glockentürme aus Holz, die vielfach sichtbaren mittelalterlichen Fresken, die bemalten Emporen, die geschmückten Kassettendecken, die geschnitzten Kanzeln beschwören die einzigartige Atmosphäre des mittelalterlichen sakralen Erbes von Szatmár und Bereg herauf. Das von Gewässern umgebene Gebiet hielt die Truppen auf ihren Eroberungszügen und auch fremde Kulturen fern, deshalb konnten die kleinen mittelalterlichen Kirchen in ihrem einzigartigen Reichtum und in ihrer Schönheit erhalten bleiben, die architektonische Kleinodien dieser Gegend sind.

BEREGDARÓC

Református templom

H

beregi síkságon fekvő Daróc először a vadászattal foglalkozó királyi szolgáló népek települése volt, később, a XIII. század végén már a Gutkeled nembeli Daróciak birtoka. A XIV. század elején találkozunk a templom közvetett említésével, amikor a pápai tizedjegyzékben Benedek nevű papja szerepel. A templom első tényleges említése 1423-ból való, 1435-ben szólnak a falu torony nélküli köegyházáról. Egy 1465-ös oklevélből tudjuk, hogy Szent Márton tiszteletére szentelték. A XV. század végén a templomhoz közel már udvarház áll, maradványait sikerült ásatással megtalálni.

1595-ben a templom már a reformátusoké volt. 1862-ben nagy tűzvész pusztított Darócon, a paplak, az iskola és a templom súlyos károsodásokat szenvedtek. A XV. század második felében készült falképek az 1862-es tűzvészt követő helyreállítás során elpusztultak. A tűzvész után a templomot újjáépítették. Ekkor már állt a nyugati oldalon a kőtorony, amit 1838-ban emeltek. Leírások említenek a szentélyben freskókat, amelyek szenteket és püspököket ábrázoltak. A templom már az 1991-es kutatás előtt is mutatta középkori eredetét, a keletelt épület hosszházához keleten a nyolcszög három oldalával záródó szentély csatlakozott. Az 1991-94. közötti műemléki kutatás és régészeti feltárás felszínre hozta a korai, félköríves apszisú téglatemplom falmaradványait. Ezt a korai templomot elbontva épült meg a ma álló épület torony nélküli előzménye.

Az új szentély támpillér nélküli, boltozott, sokszögzáródású épületrész volt. A szentély részletei, a boltozat címerpajzsai és a gyámkövek pártázatos díszei segítenek a keletkezésben: rokonságot mutatnak a beregszászi római katolikus templom műrészleteivel, és az 1400 előtti két évtizedre keltezhetők. A hosszházat később, 1465 körül átalakították, ekkor készült a nyugati kapu, amit 1838-ban áthelyeztek. Az építészeti helyreállítás, amit Székér György tervei alapján végeztek, azt a célt tűzte ki, hogy a templom történeti értékeinek hiteles bemutatása és a szükséges szerkezeti megerősítések az építészeti kiállítással harmonikus egységet alkossanak. A középkori kőtöredékeket eredeti helyükre visszaépítették, és létrehozták az 1500 körül állapotnak megfelelő térélményt.

БЕРЕГДАРОЦ

Реформатська церква

Розташований на березькій низовині Берегдароц в середні віки був поселенням королівських слуг, які займались мисливством, а згодом, наприкінці XIII століття став родовим маєтком родини Дароці з роду Гуткеледів. Писемним документом, в якому вперше згадується церква, правда лише опосередковано, є реєстр папської десятини (XIV століття). В ньому повідомляється про те, що священник Бенедек вніс податок до папської казни. Перший прямий спомин про церкву відноситься до кінця 1423 року, а письмові джерела 1435 року повідомляють про кам'яну церкву без вежі-дзвіниці. Із угоди, укладеної у 1465 році, стає відомо, що в середньовіччі церква була посвячена в честь Св. Мартина.

Відомо також, що наприкінці XV століття в Дароці, поряд із церквою знаходилась ще одна кам'яна споруда - поміщицька садиба, рештки якої вдалось віднайти в результаті археологічних розкопок. Вже у 1595 році церква згадується як реформатська. У 1862 році Дароц зазнав нищівної пожежі, в результаті якої разом з будинком священника і школою була сильно пошкоджена й церква. А в ході реконструкції церкви після пожежі був повністю стертий настінний розпис другої половини XV століття. Після пожежі церква була відбудована. Тоді з західного боку церкви вже стояла прибудована під час реставраційних робіт 1838 року кам'яна вежа-дзвіниця. За описом тодішніх архітектурних досліджень стіни вівтарної апсиди були покриті фресками із зображенням образів святих та єпископів.

Дослідницькі роботи 1991 року лише підтвердили те, що було й так видно з самого вигляду церкви, а саме, що зведена вона в добу середньовіччя: до нефу церкви, орієнтованої апсидою на схід, зі сходу примикає дещо вужча за нього вівтарна частина, яка завершується трьома стінами восьмерика. В результаті розкопок 1991–1994 років були знайдені залишки розібраних мурів більш ранньої цегляної церкви з півкруглою апсидою, яка є попередницею теперішньої. Саме на старому фундаменті були зведені стіни теперішньої середньовічної церкви, яка в ті часи ще не мала вежі-дзвіниці.

Нова апсида є типовою для церков спорудою: без контрфорсів, перекрита склепінням, з багатограним завершенням. Дослідження архітектурних елементів апсиди берегдароцької церкви, зокрема зображень геральдичних щитів на її склепінні, а також прямокутних зубців на імпостах дозволило встановити часові рамки її спорудження: дослідники угледіли тісний стилістичний зв'язок в архітектурі берегдароцької реформатської церкви та берегівської римо-католицької церкви і дійшли висновку, що обидві споруди слід віднести до останнього двадцятиріччя XIV століття. Неф було змінено дещо

пізніше, приблизно у 1465 році. Саме тоді був зроблений західний портал, який перенесли на своє теперішнє місце у 1838 році.

Основний задум реконструкції, яка проводилась за проектами Дердя Секера, полягав у тому, щоб достовірно представити історичні цінності церкви, а також провести необхідне зміцнення конструкцій, і при цьому максимально зберегти архітектурне обличчя споруди. Знайдені археологами уламки середньовічних кам'яних елементів були розставлені на свої місця, що дозволило достовірно відтворити архітектурні форми і простори церкви 1500 років.

UK BEREGDARÓC

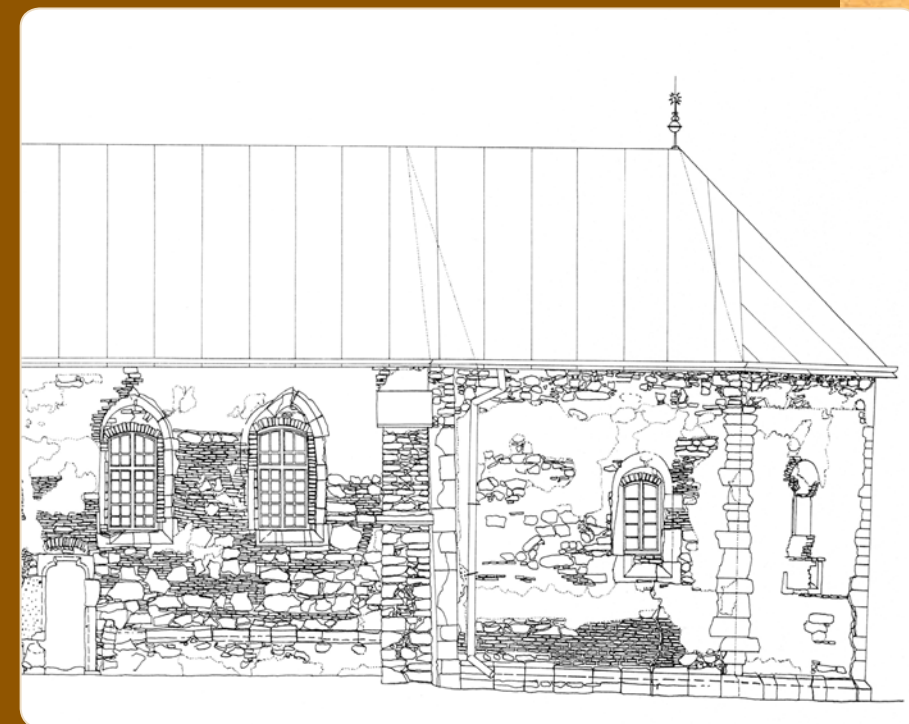
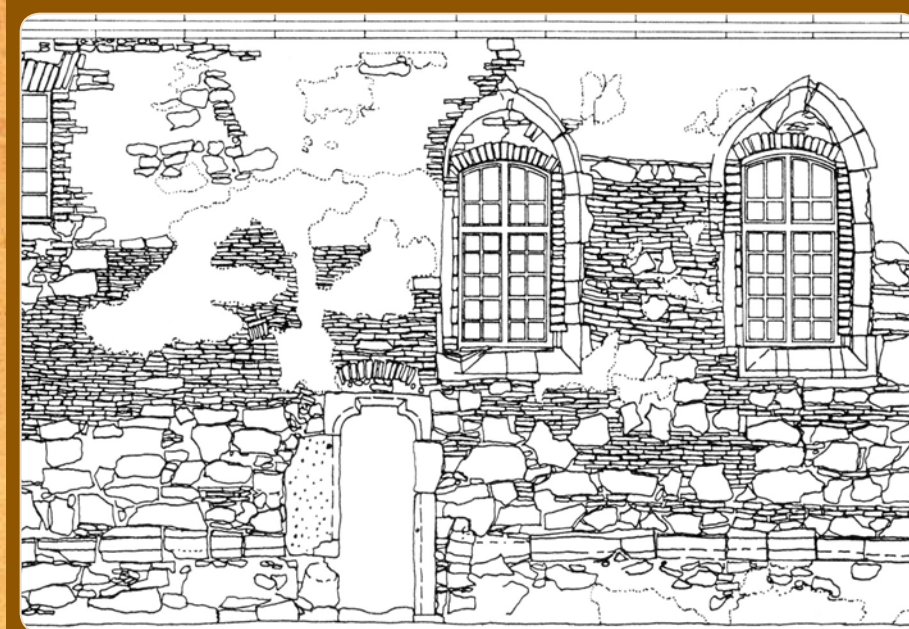
The Calvinist Church

Initially, the settlement Daróc – located on the Bereg plains – was inhabited by hunters in the king's service, but became later, at the end of the 13th century, a possession of the Daróci family belonging to the Gutkeled clan. The first indirect mentioning of its church stems from the beginning of the 14th century, when the local priest called Benedek (Benedict) was listed in the register on the Papal Tenth. The first actual mentioning of the church stems from 1423, while in 1435 the church was mentioned again, on this occasion, as a stone edifice without tower. A diploma issued in 1465 tells us that it had been dedicated to Saint Martin.

By the end of the 15th century a mansion was already standing next to the church. The remains of this building were found during an archaeological excavation. In 1595, the church belonged to the Calvinists already. In the year 1862, a massive fire devastated Daróc, which damaged the priest's residence, the school and the church, too. Unfortunately, the murals stemming from the second half of the 15th century were destroyed during the restoration following the fire from 1862. More precisely, the church was rebuilt after the fire. At this moment of time the western stone tower was already in place, since it had been erected in 1838. Accounts speak of frescoes representing saints and bishops inside the sanctuary.

The church had an unmistakable medieval aspect even before the restoration performed in 1991, that is, the nave of the oriented building was connected to a sanctuary enclosed by three sides of an octagon. Explorations of the monument and archaeological excavations, which took place between 1991 and 1994, revealed the remains of walls belonging to an early church built of bricks and having a semicircular apse. The predecessor of the present church, to which no tower was attached, had been built after tearing this early church down.

The new vaulted sanctuary has no buttresses and is enclosed by several sides of a polygon. The details of the sanctuary – such as the coats of arms on the cornerstones of the vault and the cornice decorations on canopies – help us in dating the church. These architectural details present various resemblances to the ones of the Roman Catholic church in Beregszász/Berehove and, hence, must have been made between 1380 and 1400. The nave was modified later, around 1465, the western gate was opened at that time, too, but it was transferred to another part of the church later. The architectural reconstruction carried out according to plans drafted by György Szekér aimed at achieving the necessary structural fortifications in a harmonious unity with an authentic presentation of the church's historical values. Medieval stone fragments have been reinserted in their original locations recreating thus most of the interior space as it was originally shaped around 1500.

BEREGDARÓC

Reformierte Kirche

DE

Das auf der Bereger Ebene liegende Dorf Daróc war ursprünglich eine Siedlung der Mitglieder des sich mit Jagd befassenden Königsgefolges, später Ende des 13. Jahrhunderts war das Dorf der Besitz der zum Geschlecht der Gutkeled gehörenden Daróci. Anfang des 14. Jahrhunderts trifft man auf die indirekte Erwähnung der Kirche, als in dem päpstlichen Zehntenregister der Name des Pfarrers Benedikt erwähnt wird. Die erste tatsächliche Erwähnung der Kirche stammt aus dem Jahr 1423, im Jahr 1435 ist die Rede von der Steinkirche des Dorfes ohne Türme. Aus einer Urkunde von 1465 wissen wir, dass sie zu Ehren des Hl. Martin geweiht wurde.

Ende des 15. Jahrhunderts stand nahe der Kirche schon ein Hofhaus, bei Ausgrabungen gelang es, dessen Überreste zu finden. 1595 war die Kirche schon reformiert. 1862 wurde Daróc von einer großen Feuersbrunst heimgesucht, das Gemeindehaus, die Schule und auch die Kirche erlitten schwere Schäden. In der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts wurden die Wandbilder angefertigt, die bei der Restaurierung nach der Feuersbrunst von 1862 zerstört wurden. Nach dem Brand wurde die Kirche neu aufgebaut, zu dieser Zeit stand schon an der Westseite der Steinturm, der 1838 errichtet worden war. Beschreibungen erwähnen die Fresken im Chor, die die Heiligen und Bischöfe darstellten.

Die Kirche zeigte schon vor den Forschungen 1991 den mittelalterlichen Ursprung, an das Längsschiff des nach Osten ausgerichteten Gebäudes schloss sich im Osten der mit drei Seiten eines Oktaeders abschließende Chor an. In den Jahren 1991 bis 1994 brachten die Denkmalforschung und archäologische Freilegungen die Mauerreste der Steinkirche mit der früher halbkreisförmigen Apsis ans Tageslicht. Nach dem Abriss dieser frühen Kirche wurde das heute stehende Kirchengebäude ohne Turm errichtet.

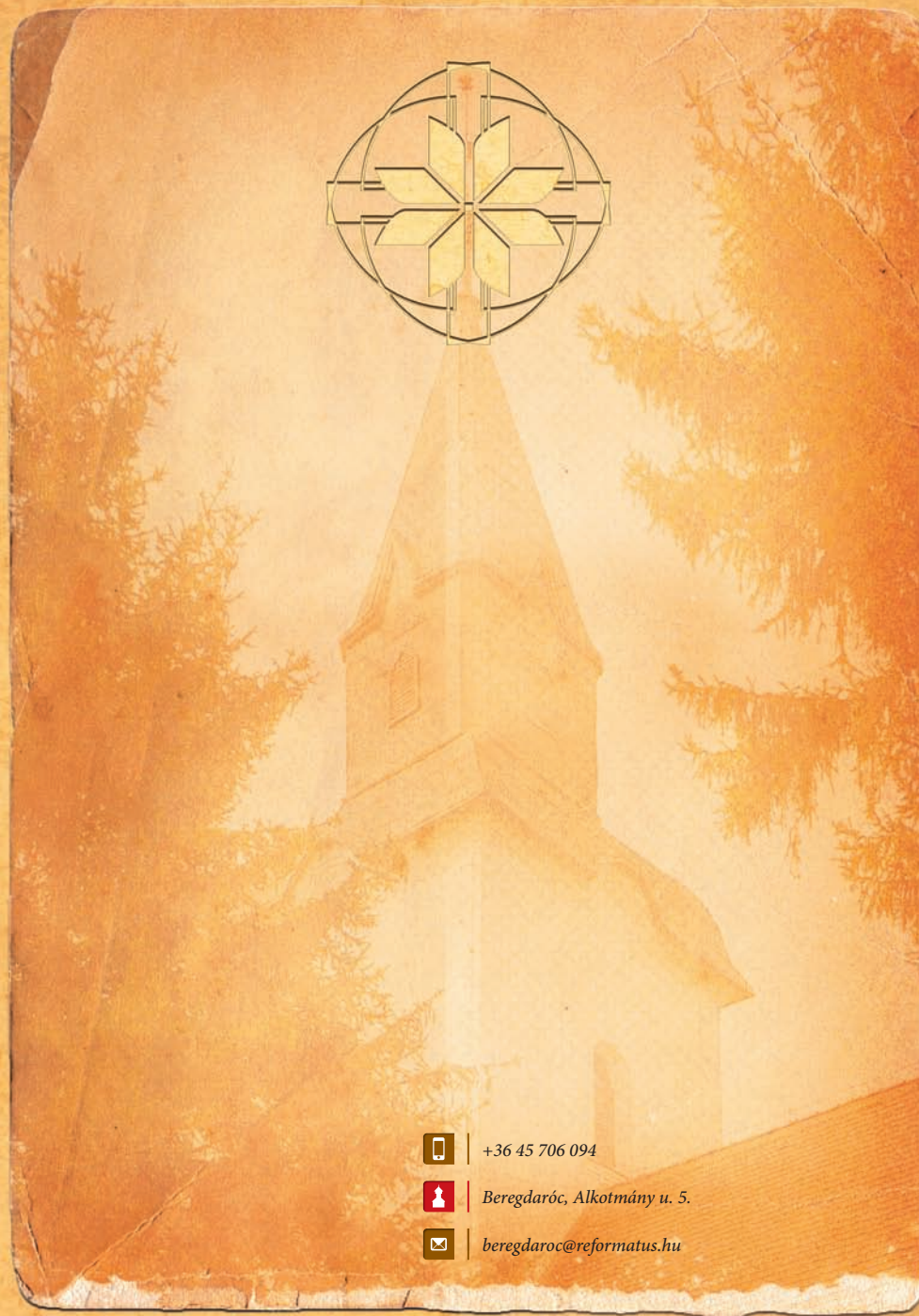
Der neue Chor war ein mit einem vieleckigen Abschluss endender Gebäudeteil mit Gewölbedecke ohne Stützpfeiler. Die Details des Chors, die Wappenschilder und der steinerne Schmuck der Konsolen des Gewölbes helfen bei der Datierung: Sie zeigen eine Verwandtschaft zu den künstlerischen Details der römisch-katholischen Kirche von Beregszász und diese ist auf das zweite Jahrzehnt vor 1400 zu datieren. Das Längsschiff wurde später um 1465 umgebaut, zu dieser Zeit wurde das Westportal errichtet, das 1838 versetzt wurde.

Der neue Chor war ein mit einem vieleckigen Abschluss endender Gebäudeteil mit Gewölbedecke ohne Stützpfeiler. Die Details des Chors, die Wappenschilder und der steinerne Schmuck der Konsolen des Gewölbes helfen bei der Datierung: Sie zeigen eine Verwandtschaft zu den künstlerischen Details der römisch-katholischen Kirche von Beregszász und diese ist auf das zweite Jahrzehnt vor 1400 zu datieren. Das Längsschiff wurde später um 1465 umgebaut, zu dieser Zeit wurde das Westportal errichtet, das

1838 versetzt wurde. Die architektonische Restaurierung, die nach den Plänen von György Szekér durchgeführt wurde, hatte zum Ziel, die historischen Schätze der Kirche vorzustellen und nötige konstruktive Verstärkungen in harmonischer Einheit mit der baulichen Gestaltung vorzunehmen. Die Bruchsteine aus dem Mittelalter wurden wieder an ihren originalen Stellen eingebaut und der Raumeindruck des Zustands um 1500 wurde wieder geschaffen.

* A brossura Szekér György leírása alapján készült

+36 45 706 094

Bregdaróc, Alkotmány u. 5.

bregdaroc@reformatus.hu

Partnerség határok nélkül

Jelen kiadvány az Európai Unió társfinanszírozásával készült. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Terület-fejlesztési és Környezetgazdálkodási Ügynökség Nonprofit Kft. felel a kiadvány teljes tartalmáért, mely nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.

A „Tourist route to the common religious and cultural heritages” című projekt a Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 (www.huskroua-cbc.net) keretében valósul meg az Európai Unió társfinanszírozásával. Az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz (ENPI) finanszírozási forma az Unió külső határai mentén történő határon átnyúló együttműködések támogatását szolgálja. A HU-SK-RO-UA ENPI CBC Program átfogó célja olyan tevékenységek ösztönzése, melyek egy sokkal intenzívebb és hatékonyabb társadalmi és gazdasági együttműködést eredményeznek Ukrajna és a tagállamok közös határmenti régióiban.

Az Európai Unió 27 tagállamból áll, melyek fokozatosan összekapcsolódnak a know-how, erőforrások megosztásán és sorsaikon keresztül. Ötven éves bővítési folyamat eredményeként kiépítették a stabilitás, demokrácia és fenntartható fejlődés zónáját a kulturális sokszínűség, tolerancia és egyéni szabadságjogok fenntartása mellett. Az Európai Unió megosztja vívmányait és értékeit a határain túli országokkal és népekkel. Az Európai Bizottság az EU végrehajtó szerve.

A Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program a 2007-2013-as programozási időszakban kerül megvalósításra a programban résztvevő tagállamok Ukrajnával szomszédos határain. Az Európai Szomszédsági és Partnerségi Eszköz (ENPI) finanszírozási forma az Unió külső határai mentén történő határon átnyúló együttműködések támogatását szolgálja. A program általános célkitűzése: Az együttműködés fokozása és elmélyítése Ukrajna Kárpátalja, Ivano-Frankivszki és Csernovici megyei és a tagállamok támogatott, illetve „szomszédos” határmenti régiói között, környezeti, szociális és gazdasági szempontból fenntartható módon. A program Közös Irányító Hatósági funkcióit a magyar Nemzeti Fejlesztési Ügynökség látja el. A program hivatalos honlapja: www.huskroua-cbc.net.

A Program az Európai Unió
társfinanszírozásával valósul meg

Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna
ENPI Határon Átnyúló Együttműködési Program

